

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 6523/20

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ע' ברון

העותר: פלוני

נגד

המשיבים: 1. צה"ל – יועמ"ש אכ"א
2. צה"ל – רח"ט הסגל
3. צה"ל – ראשת מנט"א

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר: עו"ד אהרן טופר
בשם המשיבים: עו"ד ענת גולדשטיין

פסק-דין

השופטת ע' ברון:

1. בגדר העתירה שלפנינו מבוקש כי נורה על ביטול החלטת המשיבים לבטל את תוקף דרגת קצין מקצועי אקדמאי שהוענקה לעותר (להלן: דרגת קמ"א), וכד בכד נתבקש צו ביניים שיורה על "הקפאת המצב" כך שהעותר יוכל להוסיף לשאת את הדרגה עד להכרעה בעתירה.

2. אלה תמצית העובדות הצריכות לעניין. העותר יליד 1995 הוא חייל שהתגייס לצה"ל במסלול העתודה האקדמית בשנת 2014 (להלן: העותר). בהתאם, המשיך שירותו נדחה לצורך השלמת לימודי תואר ראשון במשפטים – וביום 1.5.2018, לאחר שסיים את לימודיו, הוא שב לשירות צבאי; ולפי הנטען בשלב זה הוענקה לו דרגת קמ"א. בשנה הראשונה לשירותו הצבאי, העותר נשלח לקורס קצינים בבה"ד 1 והוא הודח ממנו לאחר מספר שבועות בשל "אי התאמה"; ובהמשך נשלח להשלמה חילית (קורס קציני משפטים) ממנה הודח גם כן, לטענתו בשל מצוקה נפשית חריפה.

חרף האמור ניתנה לעותר אפשרות להשתלב כעוזר משפטי ביחידת בתי הדין הצבאיים; ואולם בחלוף כשנה וחצי, הוחלט להוציא את העותר ממסלול העתודה האקדמית. החלטה זו התקבלה בהמלצת סגן הפרקליט הצבאי הראשי דאז, ולאחר שנערכה לעותר ביום 24.5.2020 ועדה לבחינת המשך שירות במסלול העתודה האקדמית בראשות המשיבה 3 (להלן: הוועדה ו-ההחלטה להוציאו ממסלול העתודה). במסגרת ההחלטה להוציאו ממסלול העתודה (שהסיכום שלה נושא תאריך יום 14.6.2020) נקבע כי "ניכר כי אין הלימה בין דרישות המצוינות המצופות מקצין אקדמי ובין תפקודו של הקצין"; ואף שנעשו מספר ניסיונות מיצוי מקצועיים בעניינו, העותר לא הצליח להשתלב באופן המצופה מקצין אקדמאי במסלול העתודה. בהתאם נקבע כי העותר יוצא ממסלול עתודה, וכי הוא יידרש להחזיר שלושה מתוך שבעת מענקי עידוד העתודה שקיבל (בסך 12,750 ש"ח). נוסף על כך הומלץ להוריד את העותר לדרגת חוגר כמקובל בעת הוצאה ממסלול עתודה – והמלצה זו אושרה בהחלטה של המשיב 2 מיום 11.8.2020, תוך שצוין כי לא נמצאו טעמים מיוחדים להותרת דרגת הקמ"א (להלן: ההחלטה לביטול הדרגה). בהמשך ולבקשת העותר, הוא נותר ביחידת בתי הדין הצבאיים אולם שובץ בתפקיד הדומה לזה של מש"ק משפט (תפקיד המתבצע על ידי חיילי חובה ללא השכלה משפטית אקדמית).

3. העותר ממאן להשלים עם ההחלטה לשלול ממנו את דרגת הקמ"א. לטענתו, ההחלטה להוציאו ממסלול העתודה התקבלה על רקע סירובו לצאת להשלמה חילית מלאה פעם נוספת – ולשיטתו, לא היה מקום ליתן לכך משקל לנוכח הסכמות קודמות שהושגו עם מפקדיו, ובהינתן שהוא חווה קושי נפשי אובייקטיבי ביציאה להשלמה זו. כן נטען כי העותר ביצע את תפקידו בצורה ראויה ומתוך מחויבות, ולכן אין לראותו כמי שהפר את חוזה העתודה; וכי מאחר שהוא איננו אשם בכך שלא סיים את ההשלמה החילית, אין זה מוצדק להשית עליו עונש קיצוני וחריג של שלילת דרגה. עוד נטען כי הוועדה קיבלה את ההחלטה להוציאו ממסלול העתודה מתוך משוא פנים ומבלי ששקלה את טענותיו; כי לא התקיים הליך הוגן בעניינו; כי ההחלטה לביטול הדרגה מפלה אותו לעומת עתודאים שמשוחררים על רקע נפשי (פרופיל 21 נפשי); וכי לנוכח המדיניות הכללית של צה"ל שלפיה לא בנקל נעשית הורדה בדרגה, וודאי שלא דרגת קצין, ההחלטה לשלול ממנו את דרגת הקמ"א לוקה בחוסר מידתיות.

בד בבד עם העתירה, העותר ביקש כי יינתן צו ביניים שיקפיא את ההחלטה לביטול הדרגה על מנת שהוא לא ייאלץ לספוג את ההשפלה הכרוכה בכך לטענתו; ובהמשך הגיש בקשה נוספת למתן צו ארעי לנוכח "חשש מנזק נפשי ממשי שייגרם לעותר". בקשה זו נדחתה בהחלטה מיום 12.10.2020, תוך שהודגש כי מצופה מן המשיבים שיתנו

דעתם ללא דיחוי למצבו האישי והרפואי של העותר כפי שהצטייר מן הבקשה. נוסף על כך, העותר הגיש ביום 3.11.2020 בקשה לאיסור פרסום משום שהעתירה עוסקת בהרחבה במצבו הבריאותי – ובנסיבות העניין אנו מורים על קבלת בקשת זו, כך ששמו של העותר ופרטיו האישיים יוותרו חסויים.

4. המשיבים עומדים על כך שדין העתירה להידחות על הסף ולגופה בהיעדר כל עילה להתערב בהחלטה בעניין הדרגה – ובהקשר זה נטען כי הלכה היא שבית משפט זה לא ימיר את שיקול דעתה של הרשות המוסמכת, בפרט כאשר עסקינן בשיקול הדעת המקצועי הנתון לרשויות הצבא בסוגיות כוח אדם. לטענת המשיבים, דרגות קמ"א מוענקות לבוגרי לימודים אקדמיים המשרתים במסלול העתודה האקדמית שלא השלימו קורס קצינים, וכל זמן שהם מבצעים תפקידי קצונה במסלול המקצועי – ומשעה שהוחלט על הוצאת העותר ממסלול העתודה והוא איננו מבצע עוד תפקיד של קצין אקדמאי, הוא אינו זכאי להמשיך ולשאת דרגה כאמור. בנקודה זו ביקשו המשיבים להדגיש כי העותר כלל לא ביקש לערער על ההחלטה העקרונית להוציאו ממסלול עתודה, ומכאן שטענותיו לעניין עצם ההחלטה להוציאו ממסלול זה אינן רלוונטיות לדיון בשאלת ביטול הדרגה. כן נטען כי ניתנו לעותר מספר הזדמנויות להשתלב בתפקיד של קצין משפטי, ולמרות זאת הוא לא הצליח להסתגל למערכת ולעמוד בדרישותיה; וכי מפרוטוקול הדיון בוועדה, ניכר כי ניתנה לעותר אפשרות מלאה להציג את עמדתו ולהתייחס לעמדת מפקדיו. על יסוד האמור, נטען כי ההחלטה לביטול הדרגה היא ההחלטה המתבקשת והנכונה בנסיבות העניין; כי היא התקבלה בהתאם לפקודות הצבא שמסדירות את הנושא; ולאחר שנערך תהליך מקיף וסדור שבמהלכו נשמעו טענות העותר ונשקלו כלל השיקולים הרלוונטיים. המשיבים מוסיפים לסיום כי אין מקום להשוות בין עניינו של העותר, שנמצא שאיננו מתאים לשרת במסלול עתודה ולכן איננו זכאי לשאת בדרגת קמ"א, ובין המקרים שפורטו בעתירה המתייחסים להליכים פליליים שבהם נדונה שאלת הורדה בדרגה של משרת קבע הנושא דרגת קצונה לה הוא זכאי מכוח הכשרה ייעודית.

לבקשת העותר, ניתנה לו אפשרות להשיב לתגובת המשיבים. לדבריו, ההבחנה שהמשיבים עורכים בין הורדת דרגה בענישה ובין הורדה מדרגה בהליך מינהלי היא חסרת בסיס – ובכל מצב הפשטת אדם מדרגה שהשיג בעמל רב, כרוכה בהשפלה ובפגיעה קשה בכבודו; ולשיטתו של העותר, הנהלים הפנימיים שהוחלו על עתודאים בהקשר זה סותרים הוראות כלליות של צה"ל שלפיהם יש רשימה סגורה של מקרים שבהם ניתן להוריד בדרגה חייל, לרבות קצין. העותר מוסיף כי הוצג לו מצג שווא שלפיו בסיום מוצלח של הלימודים האקדמיים תינתן לו דרגת קמ"א ובשום שלב לא נאמר לו כי מדובר ב"דרגה על תנאי"; ואם לא די בכך, לטענתו באף אחד מן השלבים של ההליך

המינהלי שהתקיים להוצאתו ממסלול העתודה לא הוסבר לו כי הדבר כרוך בהפשטה מדרגת קמ"א. לדבריו ככל שהדברים היו נהירים לו, הוא היה פועל אחרת; ובהתאם, נטען כי יש לאפשר לעותר להשיג על החלטה להוציאו ממסלול העתודה, ואם המשיבים יאפשרו לו לעשות כן ולהותיר לו את דרגת הקמ"א עד תום הבירור – הוא איננו עומד עוד על עתירתו.

5. אשר לבקשה לצו ביניים, המשיבים טוענים כי בהינתן שהעותר הורד מדרגתו כבר ביום 11.8.2020 ומאז נושא בדרגת סמל, צו הביניים המבוקש הוא למעשה צו עשה המבקש לשנות את המצב הקיים וחופף לסעד המבוקש בעתירה – ועל כן אין מקום להיעתר לכך. בתשובה, העותר טוען כי בשונה מאופן הצגת הדברים, בצילום מתוך המידע האישי המופיע לגביו במערכות הצבא מיום 8.10.2020 נכתב כי הוא משובץ ב"מקצוע קצין" – והדבר מצביע על כך שהבקשה איננה מבקשת לשנות מן המצב הקיים. המשיבים מוסיפים לעניין צו הביניים כי לנוכח הטענות שייגרם לעותר נזק נפשי, מפקדיו עודכנו בעניין ואף הוצע לעותר ליווי על ידי גורמי בריאות הנפש הצבאיים; והעותר מצידו עומד על כך כי הדבר איננו מבטיח שלא ייגרם לו נזק בריאותי נוסף אם יופשט מדרגתו.

6. לאחר עיון בעתירה, בתשובת המשיבים ובתגובה לתשובה, על הנספחים שצורפו להם, הגענו לכלל מסקנה כי דין העתירה להידחות על הסף בהיעדר עילה להתערבות.

7. כידוע, הלכה היא שבית משפט זה לא ימיר את שיקול דעתה של הרשות המוסמכת בשיקול דעתו שלו; וביתר שאת כאשר עסקינן בביקורת שיפוטית על החלטות מקצועיות של רשויות הצבא, ובכלל זה כאשר מדובר בשאלה של התאמה אישית לתפקיד צבאי (ראו והשוו: בג"ץ 3630/20 טופר נ' צבא הגנה לישראל, פסקה 12 (9.7.2020); בג"ץ 8500/19 כ"ץ נ' צבא ההגנה לישראל, פסקה 4 (11.2.2020); בג"ץ 2210/14 כוכבי נ' צבא הגנה לישראל, פסקה 1 (27.3.2014); בג"ץ 7139/09 גילר נ' שר הביטחון, פסקה 32 והאסמכתאות שם (16.12.2010)). ברוח הלכה זו ובלא להמעית מן הכאב והצער שהם מנת חלקו של העותר כעולה מן הכתובים, איננו סבורים כי נפל פגם בהחלטה לביטול הדרגה שמצדיק להתערב בה. ההחלטה לביטול הדרגה התקבלה על ידי הגורם המוסמך, ובהתאם לפקודות הצבא הפרטניות שמסדירות את הנושא, והיא מבוססת על העובדה שמשעה שהעותר הוצא ממסלול העתודה ואיננו משרת עוד בתפקיד קצין מקצועי אקדמאי – לא מתקיימים בו התנאים להחזיק בדרגת קמ"א (סעיף 7(ד) להוראת הפיקוד העליון 3.0210 "קצין מקצועי"). אף שמתוך הנהלים עולה כי בהתקיים טעמים מיוחדים יכול שיינתן אישור חריג להותיר בידי חייל את דרגת הקמ"א גם אם לא מתקיימים

התנאים הנדרשים לכך, המדובר בהחלטה חריגה הנתונה לשיקול דעתם של הגורמים המוסמכים – והעובדה שאלה לא מצאו לסטות מן הכלל בהקשר זה, איננה מצדיקה להתערב בשיקול דעתם; וניסיונותיו של העותר להיתלות בנהלים ופסיקה שאינם ממין העניין, דינם להידחות. הנה כי כן, ההחלטה לביטול הדרגה נטועה היטב בגדרי מתחם הסבירות, ואין עילה להתערב בה – וייאמר בנקודה זו, כי טענות העותר למשוא פנים ולליקויים בהליך שהתקיים בעניינו, נטענו בעלמא ובלא ביסוס ממשי.

למען הסר ספק יובהר שאין באמור משום הבעת עמדה בנוגע להחלטה להוצאתו של העותר ממסלול העתודה, שכלל לא נתקפה בגדרי העתירה; ודרכו של העותר להשיג על החלטה זו פתוחה בפניו. יצוין כי לא נעלמה מעינינו בקשתו החוזרת ונשנית של העותר להותיר בידו את דרגת הקמ"א עד למיצוי הליכי ההשגה שהוא מתעתד לדבריו לקיים בנדון. מבלי להקל ראש במועקה שהעותר שרוי בה משנקבע שאינו זכאי לשאת עוד בדרגת קמ"א, הדבר איננו מצדיק התערבות בהחלטות המקצועיות שהתקבלו בנושא. ועם זאת, חזקה על המשיבים שיתנו את הדעת לקשיים שהעותר חווה ויסייעו בידו ככל שנדרש.

8. מן הטעמים שפורטו, העתירה נדחית וכך גם הבקשה לצו ביניים. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"א בחשון התשפ"א (8.11.2020).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט